

Ärende: VN/32974/2023

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om grundläggande utbildning och till vissa lagar som har samband med den

Lausunnonantajan lausunto

Behövs det en totalreform av stödet för lärande och skolgång?

Andelen elever som får särskilt stöd har stadigt ökat också inom den svenskspråkiga undervisningen, även om andelen elever inom stödet enligt Vipunen.fi är aningen mindre i den svenskspråkiga undervisningen.

Svenska enheten för bildningsväsendet besvarade totalt 189 informationsstyrningsfrågor inom grundläggande undervisning 2023. Av dessa var andelen frågor angående stöd för lärande och särskilda undervisningsarrangemang tillsammans hela 13,76 % av våra informationsstyrningsfrågor och således den största gruppen av frågor. Behandling av personuppgifter, sekretessfrågor (13,23 %) och förvaltningsförfarande och god förvaltning (4,23 %) är också frågor som berör stöd för lärande och särskilda undervisningsarrangemang.

Det här tyder på att mycket kring anordnandet av stöd för lärande och särskilda undervisningsarrangemang är otydligt. Detta leder i sin tur till olika tolkningar och därmed till en ojämlikhet. I våra handläggningar av rättsskyddsärenden ser vi ofta brister i förvaltningsförfarandet vilket tyder på att en tydlighet i beslutsfattandet vore bra.

Är den övergripande struktur som fastställts för stödet för lärande och skolgång ändamålsenlig?

Den nya strukturen ger en tydlighet samt underlättar det administrativa arbetet då man i bedömningen av de elevspecifika åtgärderna kan fatta beslut om vilket stöd eleven ges. Beslutet kan verkställas utan att det vunnit laga kraft vilket försnabbar elevens tillgång till stödet. Bedömningen och beslutsfattandet är inte så mångfasetterat som tidigare vilket torde öka tillgängligheten för eleven. Elevens åsikter skall utredas vilket kan göras i samband med bedömningen och vårdnadshavarna skall vara delaktiga i beslutet vilket torde medföra att vårdnadshavarna är insatta i vilka de elevspecifika stödåtgärderna är och införstådda i det beslut som tas. Att elevens delaktighet stärks är i linje med FN:s barnkonvention.

Den konsultativa sjukhusundervisningstjänsten i elevens närskola är en tillgång och gör att kunskapen även förankras i övriga skolor.

Är förslagen till bestämmelser om proaktiva stödåtgärder ändamålsenliga?

I nuläget finns stora skillnader i anordnandet av det särskilda stödet mellan de finskspråkiga och de svenskspråkiga skolorna. Enligt Vipunen ordnas en betydande del av särskilt stöd i gruppen för allmän undervisning i de svenskspråkiga skolorna medan de finskspråkiga skolorna ordnas undervisning i en lägre grad i gruppen för allmän undervisning (tabell 1). Orsakerna till detta är inte kända, men bakomliggande orsaker kan vara att andelen småskolor är större av dem med svenska som undervisningsspråk. I dessa är möjligheten till parallellundervisning mer begränsad sett till den totala resursen. År 2022 var andelen skolor med under 100 elever 45,8 % (tabell 2). Det kan också bero på en värdegrundsskillnad eller i en tradition att ordna undervisningen inkluderande. Detta betyder att omställningen är större inom den svenskspråkiga undervisningen.

Andel av samtliga elever som får särskilt stöd enligt undervisningsspråk år 2022

Av undervisningen 80–100 % i gruppen för allmän undervisning; finska 35,4 %, svenska 37,0 %

Av undervisningen 50–79 % i gruppen för allmän undervisning; finska 8,0 %, svenska 26,8 %

Av undervisningen 20–49 % i gruppen för allmän undervisning; finska 10,6 %, svenska 13,0 %

Av undervisningen 1–19 % i gruppen för allmän undervisning; finska 13,0 %, svenska 7,3 %

Undervisningen i sin helhet i specialgrupp eller –klass; finska 32,6 %, svenska 15,7 %

Information saknas; finska 0,4 %, svenska 0,0 % – 0,1 %

Informationskälla: material R2.22 i utbildningsförvaltningens och Statistikcentralens informationsavtal.

Rätten till stödundervisning i undervisningsspråket är viktig och särskilt bra som komplement till den förberedande undervisningen. Varje elev bör ha rätt till det språkliga stödet, men det är viktigt att minnas att det språkliga stödet är olika beroende på orsaken till stödbehovet.

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet har behandlat omprövnings- och klagomålsärenden och får med jämna mellanrum frågor gällande svenskspråkig undervisning för finskspråkiga elever då vårdnadshavarna önskar ge sina barn flerspråkig uppväxt och språkbildning inte erbjuds på orten. Enligt 10 § 3 mom. får vårdnadshavaren välja undervisningsspråket om utbildningsanordnaren meddelar undervisning på fler än ett av de undervisningsspråk som avses i 1 och 2 mom. och eleven har förmåga att studera på detta språk.

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet ser att rätten till stöd i undervisningsspråket kan inverka på familjernas val av skolspråk i tvåspråkiga kommuner. Detta behöver kommunerna bereda sig på. Idag är andelen enspråkigt finska barn i de svenska skolorna 4 % enligt Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:9 Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder.

Är förslagen till bestämmelser om elevspecifika stödåtgärder ändamålsenliga?

Bestämmelserna om elevspecifika stödåtgärder knyts tydligt till specialpedagogiken. Detta är bra då den specialpedagogiska kunskapen behövs. Den kan dock finnas andra tillfällen där det inte är behovet av specialpedagogik som ger stödbehovet. Ibland kan en djup ämneskunskap behövas för att kunna ge det rätta stödet. Detta gäller framför allt ämneslärarkompetensen i de högre klasserna.

I Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2021:9 Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder framkommer det dock att bristen på behöriga speciallärare och specialklasslärare är skriande. Flera kommuner och skolor saknade speciallärare i den svenskspråkiga grundläggande undervisningen. De regionala skillnaderna är i detta fall uppenbara. Att endast godkända specialpedagogisk kompetens har inverkan på tillgången till behörig personal, inte minst på svenska.

Är förslagen till bestämmelser om handlingar och förvaltningsbeslut i fråga om stödet ändamålsenliga?

Detta beskrivs mer detaljerat i regionförvaltningsverkens gemensamma utlåtande.

För att ett beslut skall gå att överklaga måste det för det första ges. Ifall en utbildningsanordnare endast tar positiva beslut går det inte att ompröva avsaknaden av ett beslut. Detta ger inte eleven ett tillräckligt rättsskydd speciellt i de fall där vårdnadshavaren initierat behovet till stöd. Möjligheten för vårdnadshavarna att initiera en utredning av behovet av stöd borde komma tydligare fram i lagen.

Vill ni komplettera propositionens konsekvensbedömning?

Det är bra att man noterat att det svenska utbudet av sjukhusundervisningen skiljer sig från det finska utbudet och att tillgängligheten är begränsad på grund av de långa avstånden. Det bör dock påpekas att undervisning ges på svenska även vid sjukhusskolan Kiinamyllyn koulu, som lyder under undervisningsväsendet i Åbo. Även om de tvåspråkiga kommunerna ligger längs kusten bör man minnas de 15 språköskolor som finns i helt finskspråkiga områden. Elever i dessa skolor har rätt till sjukhusundervisning på det egna undervisningsspråket.

Har ni några förslag till förbättringar i utkastet till proposition?

Rätten till stödundervisning i undervisningsspråket är ett bra komplement till den förberedande undervisningen då den inte kan ge fulländade språkkunskaper i undervisningsspråket. Rätten till stödundervisning i undervisningsspråket är enligt regeringspropositionen tänkt för nyanlända, teckenspråkiga samt elever med språklig störning, afasi, intellektuell funktionsnedsättning eller elever med autism utan intellektuell funktionsnedsättning. Det språkstöd dessa elever har behov av kan vara väldigt olika. Det är skäl att vara försiktig i formuleringen så att dessa elevgruppers behov inte likställs.

I 4 a § Undervisning för elever intagna för specialiserad sjukvård och konsultativ sjukhusundervisningstjänst sägs ”Den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade sjukvården som svarar för vården finns och elevens utbildningsanordnare samt elevens hemkommun enligt lagen om hemkommun eller boningskommunen för en elev som saknar hemkommun kommer överens om ordnandet av undervisning enligt denna paragraf för eleven efter att först ha hört eleven, dennes vårdnadshavare eller andra lagliga företrädare, elevens utbildningsanordnare samt de personer som ansvarar för elevens elevvård. Om en

överenskommelse inte nås fattas beslutet av den kommun där det sjukhus eller någon annan verksamhetsenhet inom den specialiserade som svarar för vården finns.”

Regionförvaltningsverket anser att det är skäl att göra ett förvaltningsbeslut om sjukhusundervisningen och att det för eleven utarbetas en individuell plan utgående från läroplanen och undervisningen genomförs och inläringen följs enligt denna plan.

Du kan lämna dina kommentarer till utlåtandet i en bifogad fil

[Rfvs svenska enhets sammanfattning av utlåtande VN_32974_2023.pdf](#)

West-Ståhl Marianne
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto

Eriksson Malin
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto - Svenska enheten för
bildningsväsendet